

1839: EEN LICHT GEVOELIG JAAR

DEEL 4: FINANCIËLE VERGOEDINGEN VOOR DAGUERRE EN NIÉPCE

Bij de eerste presentatie van de daguerreotypie op 7 januari 1839 in de Académie des Sciences oppert Arago dat de staat de uitvinders financieel schadeloos zou moeten stellen. Een patent op de uitvinding zou namelijk in de praktijk niet te handhaven zijn omdat iedereen het procédé gemakkelijk kan toepassen zodra de werkwijze bekend is gemaakt. In dat geval lopen de uitvinders de welverdiende compensatie mis voor hun werk en alle gemaakte kosten.

De verwerkelijking van dit idee van staatspensioenen moet evenwel een tijdje op zich laten wachten. Gedurende de eerste maanden van 1839 bevindt Frankrijk zich namelijk in een politieke chaos, zonder regering en met bloedige protesten. Als op 12 mei doden vallen wordt er 's avonds eindelijk een regering geformeerd. Pas dan kan Arago aan het werk gaan met de daadwerkelijke aanvraag van beloningen voor Louis Daguerre en Isidore Niépce. Hij schrijft een brief aan minister van binnen-

landse zaken Duchâtel en informeert of die van zins is om een compensatie aan te vragen bij de kamers. Zo niet, dan wil Arago het als individuele afgevaardigde zelf doen. Duchâtel antwoordt op 5 juni 1839 dat hij Arago lid heeft gemaakt van een commissie die moet onderzoeken of bij de kamers een aanvraag voor financiële compensatie ingediend moet worden. Het rapport van de commissie ligt er heel snel en op 14 juni 1839 ondertekenen Daguerre, Niépce en de minister een convenant dat de overdracht van de nog geheime werkwijze regelt alsmede de levenslange pensioenen van jaarlijks 6000 frank voor

en voor de afgevaardigden pas plaatsvindt op 7 en 8 juli. Wel verschijnt op 5 juli het rapport in druk. Die expositie is wederom een handige zet van Arago om twijfelaars alsnog over de streep te trekken. De hele-plaat daguerreotypieën maken een overweldigende indruk. Er zijn drie Parijse straatgezichten, het interieur van Daguerre's werkplaats en een groep bustes uit het Musée des Antiques te zien. Vooral de enorme rijkdom aan details en de materiaalweergave spreken tot de verbeelding.

Op 9 juli vindt zonder voorafgaande discussie de besluitvorming plaats met 237 stemmen vóór en 3 tegen. Die drie beschouwt men als vergissingen en dus is het voorstel unaniem aangenomen. Het kan nu door naar de Chambre des Pairs, het hogehuis, waar dezelfde procedure wordt toegepast met een presentatie van een rapport door Gay-Lussac op 30 juli en tentoonstelling op 1 augustus. Op 2 augustus neemt de Chambre des Pairs het voorstel aan met 92 stemmen tegen 4. Koning Louis-Philippe tekent de wet op 7 augustus en Arago kan aan de slag met de openbaarmaking. Dat gebeurt op 19 augustus 1839 in een gezamenlijke zitting van de Académie des Beaux-Arts en de Académie des Sciences.

DE GEHEIMHOUDING

Het niet laten uitlekken van het procédé tot aan de openbaarmaking is een belangrijk punt. De verplichting tot geheimhouding is ook vastgelegd in de hierboven genoemde overeenkomst van 14 juni 1839. Als de werkwijze uitlekt heeft de staat geen reden meer om de uitvinding aan te kopen. De staat zelf heeft namelijk geen financieel voordeel van de daguerreotypie, maar kan er wel internationaal een goede beurt mee maken door het procédé te schenken aan de rest van de wereld: kijk eens wat wij Fransen kunnen en zie hoe vrijgevig wij zijn.

In de eerste weken na de aankondiging op 7 januari zijn Daguerre en Arago echter niet erg voorzichtig. Louis nodigt zelfs journalisten uit om een kijkje te nemen in de werkplaats. Buitenlanders komen massaal over de vloer: Engelsen, Duitsers, Italianen, Russen, ze zijn dagelijks verzameld in zijn laboratorium. In februari 1839 worden Daguerre en Arago voorzichtiger en beperkt men de toegang tot de werkplaats. Volgens een paar eigentijdse berichten lijken de heren te vrezen dat iemand achter het geheime procédé komt door wat er in het laboratorium te zien en te horen is. Robert Walsh, correspondent van de 'New-York American', wordt op 3 maart als speciale gunst nog door Daguerre ontvangen. Walsh zorgt er ook voor dat de Amerikaan Dr. Harlan rond 5 maart wordt toegelaten. Die schrijft: "M. Daguerre's office, adjoining his splendid diorama near the Boulevard, is daily beset with the curious, demanding to know the truth of this new power of fixing an image,—the inventor is obliged, in self-defence, to close his doors, ...". Samuel Morse is misschien wel de laatste gast die Daguerre's daguerreotypieën ziet voordat de brand op 8 maart alles in de as legt. Hij schrijft: "A few days ago I addressed a note to Mr. D. requesting, as a stranger, the favor to see his results, and inviting him in turn to see my Telegraph. I was politely invited to see them under these circumstances, for he had determined not to show them again, until the Chambers had passed definitely on a proposition for the Government to purchase the secret of the discovery, and make it public. The day before yesterday, the 7th [maart], I called on M. Daguerre, at his rooms in the Diorama, to see these admirable results."

DE WAARDE

Het was destijds in Frankrijk niet gebruikelijk om staatsbeloningen uit te keren aan kunstenaars en ondernemers (zoals Daguerre en Niépce), maar eerder aan wetenschappers, militairen en ambtenaren. Arago moet dus met argumenten komen om dit nu wel te doen. In de brief waarmee hij minister Duchâtel voor de zaak wil winnen, zijn er een aantal te onderscheiden. Hij benadrukt de moeizame, langdurige en dure experimenten en wijst erop dat de ontdekker van zulk een mooie, verrassende en bruikbare uitvinding het land roem bezorgt. Bovendien heeft Daguerre verleidelijke aanbiedingen van buitenlandse vorsten afgeslagen, iets wat de gevoelens van sympathie van de bevolking en vele kamerleden alleen nog maar zal doen toenemen. Arago koppelt het verlangen van de mensen om Daguerre te belonen ook nog aan het ongeluk dat de uitvinder heeft getroffen door het afbranden van het Diorama. Achter

Tanneguy Duchâtel (1803-1867), minister van binnenlandse zaken van 12 mei 1839 tot 1 maart 1840. Portret door Nadar.

Daguerre en 4000 frank voor Niépce en bij hun overlijden de helft voor hun weduwen. Let wel, dit is een voorlopige overeenkomst, in afwachting van de besluitvorming in beide kamers van het parlement. Het voornemen is dus om pensioenen aan Daguerre en Isidore Niépce uit te keren in plaats van een aankoopbedrag. Dat laatste stuit de fingevoelige kunstenaar Daguerre tegen de borst, volgens de verklaringen. Een staatspensioen voelt meer aan als een beloning dan als een zakelijke transactie. Het verschil tussen de pensioenen komt voort uit een extra vergoeding voor Daguerre voor zijn uitvinding van het Diorama. Daguerre had oorspronkelijk een totaalbedrag van 8000 frank in gedachten, waarvan elk de helft zou ontvangen. Dit is overigens niet de eerste keer dat Daguerre vasthoudt aan de oude afspraak uit 1829 dat de contractpartners elk voor de helft eigenaar zijn, ondanks de gelegenheden die hij heeft gehad om die afspraak open te breken ten gunste van hemzelf. Door echter het Diorama in de regeling te betrekken kan de staat Daguerre's beloning groter maken dan die van Niépce.

Op 15 juni brengt Duchâtel het convenant en het door de koning ondertekende wetsvoorstel in de Chambre des Députés, zeg maar het lagerhuis. Een commissie onder leiding van Arago moet vervolgens een rapport opstellen over de achtergrond van het voorstel. Op de zitting van 3 juli brengt hij het rapport in maar het wordt niet voorgelezen of inhoudelijk behandeld. Het plan is om dat op 6 juli te doen, maar dat gaat eveneens niet door omdat de voorgenomen tentoonstelling van daguerreotypie-

Daguerreotypie van de maan, John Adams Whipple, 1851. Dit is niet de eerste daguerreotypie van de maan, maar wel een van de mooiere. François Arago haalt alles uit de kast om zijn gehoor te overtuigen van de wetenschappelijke waarde van de daguerreotypie, onder andere op gebied van de astronomie. Vermoedelijk op verzoek van Arago probeert Daguerre meteen na hun eerste gesprek op 2 januari 1839 een opname van de

maan te maken, die net vol is geweest en nog voor circa 90% verlicht wordt. Alexander von Humboldt is er bij als hij de opname op de 3e aan Arago laat zien. Von Humboldt beschrijft dat de randen van de maan vaag zijn omdat de camera niet de beweging van het hemellichaam heeft gevolgd. Arago zelf vertelt op 7 januari dat het maanlicht een duidelijk witte afdruk op de plaat heeft nagelaten. De opname is echter wazig en bevat weinig details. Op 4 februari zegt hij er zeker van te zijn dat perfecte maan-opnamen gemaakt kunnen worden met behulp van een volgmechaniek. Daguerre's maanfotografie is niet bewaard gebleven.

deze verwijzing naar de brand zit méér dan op het eerste oog lijkt. Bij de toekenning van pensioenen aan militairen is namelijk 'financiële noodzaak' een van de voorwaarden. Nu Daguerre zijn bron van inkomsten kwijt is, is er sprake van noodzaak en hoewel hij geen militair is, kan de regeling voor militairen als voorbeeld worden aangevoerd.

Naast de meer emotionele argumenten noemt Arago ook nog een economisch voordeel, namelijk dat de zonnestralen zelf een perfect gelijkende afbeelding produceren in vier of vijf minuten, zonder handenarbeid van een artiest. In een tijd van steeds verdergaande mechanisatie is dit geen onbelangrijke constatering.

In zijn verdere communicatie gedurende 1839 stelt Arago de waarde van de daguerreotypie eveneens zo groot mogelijk voor. Met name in het commissierapport voor de Chambre des Députés, waarin onder andere beantwoord wordt of de uitvinding waarde heeft voor wetenschap en kunst, somt hij een flink aantal toepassingen op:

- Iedereen die ooit de beelden in de camera obscura heeft gezien, heeft het jammer gevonden dat de scènes niet konden worden vastgehouden. Niemand die niet vurig verlangd heeft om iets te ontdekken waarmee dat mogelijk werd.
- Vele jaren en legioenen schilders zouden nodig zijn om alle hiërogliefen op de monumenten van Thebe te kopiëren, terwijl één persoon dit binnen korte tijd kan doen met de daguerreotypie en dan ook nog beter.
- Paul Delaroche, de gevierde schilder, heeft schriftelijk verklaard dat het procedé van de heer Daguerre bepaalde onmisbare kenmerken van de kunst tot zulke mate van perfectie omhoogtilt dat ze zelfs voor de meest vaardige schilders het onderwerp van studie en observatie zullen worden. De bewonderenswaardige ontdekking bewijst een grote dienst aan de schone kunsten.
- Zelfs met de grootste lens is het nooit gelukt om maar enige aanzet van de afbeelding van de maan te verkrijgen, maar op de platen van Daguerre hebben ze zo'n effect dat er zeker hoop is om met hulp van de fotografie een kaart van de maan te kunnen maken.
- Astronomen zullen de lichtintensiteit van hemellichamen veel beter dan in het verleden kunnen vergelijken. De beelden van telescopen kunnen worden vastgelegd: de ringen van Saturnus en het licht van sterren dat miljoenen jaren geleden is uitgestraald en de aarde nu pas bereikt.
- De beelden van de microscoop kunnen worden opgenomen.
- De meteoroloog kan naast de gegevens van thermometer, hygrometer, barometer nu ook de absorptie van delen van het spectrum van het zonlicht waarnemen, welke ongetwijfeld van grote invloed is op andere fenomenen.

De waarde wordt eveneens aangegeven door de mate van moeilijkheid van de uitvinding en de lange en moeizame weg die Louis Daguerre heeft moeten gaan. Hierna slechts twee van de vele voorbeelden:

- Gay-Lussac zegt in de Chambre des Pairs op 30 juli: Uw verslaggever moet toevoegen dat ... zo beoordeelt hij het ... de werkwijze er een is geweest die zeer moeilijk te ontdekken was, en de perfectie die M. Daguerre heeft bereikt moet veel tijd, talloze pogingen en bovenal een geweldig doorzettingsvermogen ... hebben gekost. Het proces bestaat in feite uit opeenvolgende bewerkingen zonder schijnbaar enige noodzakelijke verbinding, en waarvan geen afzonderlijk resultaat zinvol lijkt tot na de beëindiging van het hele procedé. En het is zeker, dat als de heer Daguerre de werkwijze voor zichzelf en enkele vertrouwelingen had gehouden, hij geen gevaar had gelopen om zijn geheim te verliezen.
- Arago geeft op 19 augustus 1839 een uitgebreide beschrijving van alle (vermeende) tekortkomingen van Niépces procedé om aan te tonen wat er allemaal mis kan gaan. Vervolgens gebruikt hij die handig als contrast en zegt: Door het tegenovergestelde van deze imperfecties te nemen, kunt u zich een enigszins correct idee te vormen van de verdienste van de methodes ontdekt door de heer Daguerre, na een reeks van de meeste ingewikkelde, moeizame en dure experimenten.

De daguerreotypie is dus van grote waarde voor wetenschap en kunst en de ontdekking ervan is haast een mirakel. De waarde wordt zo mogelijk nog groter door het zogenaamde gebruiksgemak van de uitvinding. Arago stelt herhaaldelijk dat het daguerreotypieprocedé kinderlijk eenvoudig is. Op 4 maart 1839 verklaart hij in de Académie des Sciences: Dhr. Arago heeft zichzelf ervan overtuigd, door het maken van een opname van de Boulevard du Temple, dat het niet nodig is om een schilder of tekenaar te zijn om dezelfde goede resultaten te verkrijgen als dhr. Daguerre zelf. In het commissierapport van juli 1839 voor de Chambre des Députés is er zelfs geen kennis van chemie voor nodig: Er is niet één van de verschillende deelhandelingen van de Daguerreotypie die niet iedereen kan uitvoeren, zelfs zonder enige kennis van tekenen of van scheikunde, en zelfs met evenveel succes als dhr. Daguerre zelf. In de Chambre des Pairs beroept Gay-Lussac zich op Arago's ervaring: Iedereen zal onfeilbaar slagen na een paar pogingen, omdat de heer Arago zelf, na zijn initiatie, zijn debuut maakte op de meest succesvolle manier, ...

Op 19 augustus 1839 wordt het zo verwoord: De daguerreotypie behoeft geen enkele handeling die niet door iedereen uitgevoerd kan worden. Ze veronderstelt geen kennis van tekenen en benodigt geen handigheid. Door punt voor punt een gering aantal eenvoudige voorschriften uit te voeren is er niemand die niet ook even succesvol als de heer Daguerre kan slagen.

Deze uitspraken staan lijnrecht tegenover hetgeen Louis Daguerre in zijn brief aan Nicéphore van 28 april 1838 zegt over de eenvoud van het procedé: Ik ben er zeker

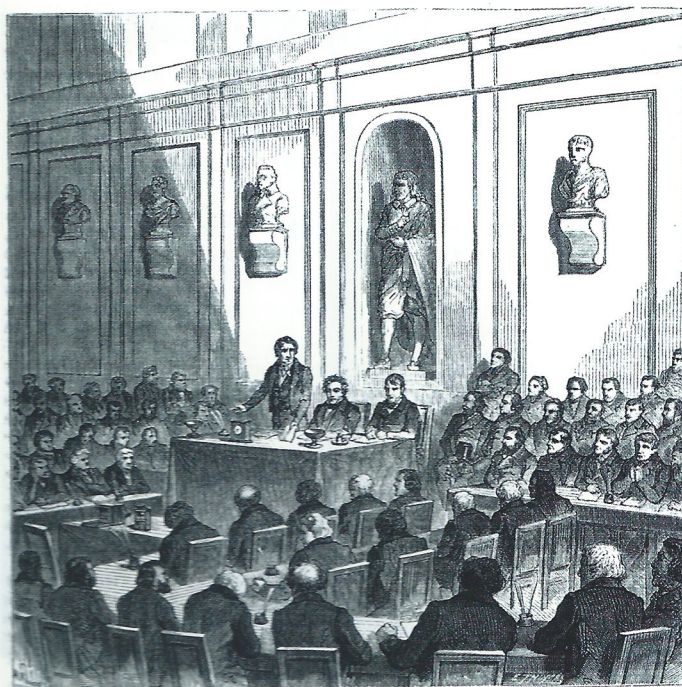

Fig. 12. — Arago annonce la découverte de Daguerre, dans la séance publique de l'Académie des sciences, du 10 août 1839 (page 14).

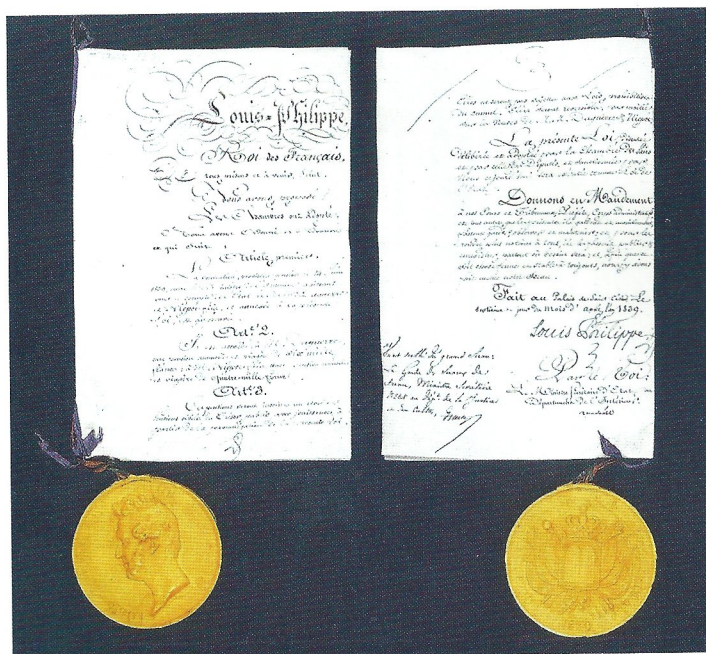
Zitting van 19 augustus 1839. Achter de tafel v.l.n.r.: Arago, Daguerre, Niépce. Vóór de tafel staat apparatuur opgesteld, onder andere een camera. Verder waren drie daguerreotypieën te zien. Illustratie uit: Les merveilles de la science, ou Description populaire des inventions modernes, par Louis Figuier, 1867-1870.

van dat veel personen nooit zullen slagen vanwege de zorg die bij alle handelingen nodig is. ... Wanneer mensen uit de provincie niet naar Parijs kunnen komen [om instructies te ontvangen], is het onmogelijk om [het procédé] te leren omdat zelfs de meest volledige beschrijving niet volstaat, het is noodzakelijk om [de werkwijze] te zien.

Het is bewonderenswaardig hoe Arago en zijn medestanders hun best doen om de staatspensioenen door de besluitvorming te krijgen. In Arago's streven om de daguerreotypie zo goed mogelijk te verkopen presenteert hij echter soms halve of hele onwaarheden. Op 19 augustus doet hij het voorkomen dat het publiek uit dankbaarheid Daguerre's naam aan de uitvinding heeft gegeven: ... *het procédé waaraan het dankbare publiek de naam heeft gegeven van Daguerreotypie* In werkelijkheid heeft Daguerre het bij de contractwijziging van 13 juni 1837 tot voorwaarde gemaakt dat de uitvinding naar hem zal worden genoemd en schrijft hij onder zijn brief aan Nicéphore van 28 april 1838 dat hij zijn procédé "daguerreotype" doopt. Ook de opmerking dat Daguerre de aantrekkelijke aanbiedingen van buitenlandse vorsten heeft afgeslagen is van twijfelachtige aard. Er is nooit enig bewijs gevonden voor deze offertes.

Zelf de belangrijkste reden om staatspensioenen uit te keren, namelijk een in de praktijk niet te handhaven patent, is discutabel. Eenvoudiger uitvindingen dan de daguerreotypie zijn namelijk wel gepatenteerd, zonder dat handhaving van het patentrecht een probleem is geweest. De politieke overtuiging van republikein Arago dat de hele bevolking moet kunnen profiteren van uitvindingen, in plaats van een paar eigenaren, ligt vermoedelijk meer ten grondslag aan zijn voorstel om de uitvinding aan de hele wereld te schenken en de uitvinders te compenseren door middel van pensioenen.

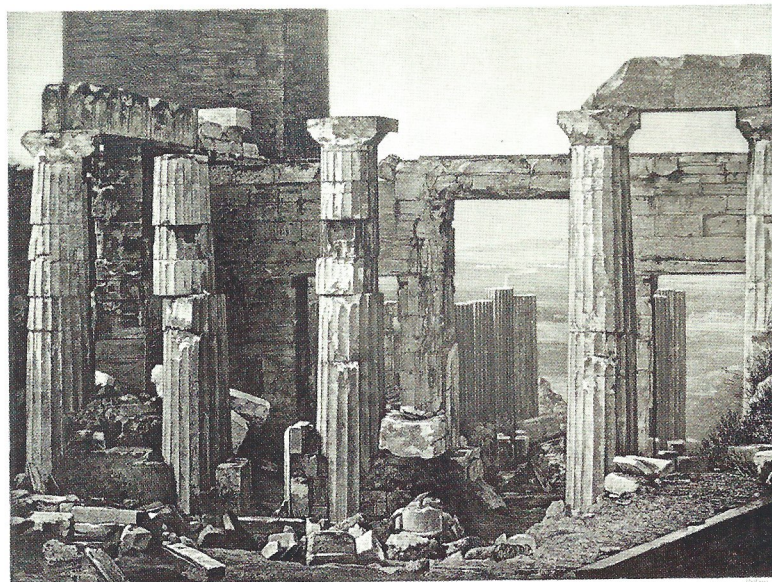
Het positioneren van de daguerreotypie als een formidabele uitvinding van Louis Daguerre gaat vaak ten koste van Nicéphore Niépce. Door namelijk de prestaties van Nicéphore te verkleinen kunnen die van Daguerre groter worden gemaakt.

Door koning Louis-Philippe op 7 augustus 1839 ondertekende wet die de pensioenen regelt voor Isidore Niépce en Louis Daguerre.

Het contrast maakt de uitvinding waardevoller. Het is geen fraaie aanpak en al helemaal niet als de beweringen onwaar zijn.

- Minister Duchâtel beweert op 15 juni 1839 in de kamer van afgevaardigden dat Niépce alleen maar silhouetten van objecten kon produceren. Arago zelf stelt echter in zijn rede op 19 augustus vast dat Niépce in 1827 in staat was om positie-

Pierre-Gustave-Gaspard Joly de Lotbinière (1798-1865) is in augustus 1839 in Parijs als het daguerreotypieproces bekend wordt gemaakt. Hij schaft een uitrusting aan om monumenten te fotograferen tijdens zijn reis naar onder andere Griekenland en Egypte en brengt daarmee als een van de eersten in praktijk wat Arago in zijn toespraken zei over de gebruiksmogelijkheden van de uitvinding. Vijf van de daguerreotypieën zijn als gravures opgenomen in 'Excursions daguerriennes' uit 1840-1843, waaronder deze afbeelding van de Propyleeën in Athene (opname oktober 1839).

ven met tussentinten te maken. Dan zijn het dus niet slechts silhouetten.

- Arago beweert in zijn commissierapport dat Niépce slechts gravures fotografisch kon kopiëren en dat hij na vele vruchteloze pogingen het maken van opnames met de camera obscura had opgegeven, of bijna dan. Feit is echter dat Niépce steeds op zoek is geweest naar betere camera's en dat dit zelfs de voornaamste reden was voor samenwerking met Daguerre. Ook schrijft Nicéphore op 4 juni 1827 aan Louis Daguerre dat hij zich vanaf dan exclusief zal wijden aan het maken van opnamen met de camera omdat dit de meest interessante resultaten oplevert.
- Arago schrijft in het rapport voor de kamer van afgevaardigden dat Niépce door de indiscretie van een Parijse opticien, hij doelt hier op Chevalier, er achter is gekomen dat Daguerre bezig is met experimenten om de beelden van de camera obscura vast te houden. Hiermee draait Arago de feiten om. Het is Daguerre die bij Chevalier van Niépces werk hoort. Arago legt de behoefte om in contact te komen bij Niépce, terwijl deze in werkelijkheid bij Daguerre ligt en Niépce lange tijd huiverig is om op Daguerre's toenaderingspogingen in te gaan.
- Niépce probeerde in 1829 het contrast van zijn opnamen op metaal te verhogen door de plaat bloot te stellen aan jodiumdamp en zo de niet belichte delen te zwarten. Dit is Arago bekend, maar hij zegt dat Niépce er niet aan lijkt te hebben gedacht dat deze stof bij blootstelling aan daglicht permanente verandering ondergaat. Daguerre beweert dat hij zelf in mei 1831 de effecten van licht op jodium in contact met zilver heeft ontdekt. Beide beweringen zijn onjuist. In 1816 voert Nicéphore al experimenten uit met papieren die hij heeft gesensibiliseerd met zilvernitraat en zilverchloride. Hij stopt hiermee omdat hij geen methode vindt om de beelden te fixeren en omdat ze negatief zijn. Op 21 mei 1831 vraagt Daguerre in een brief aan Niépce om experimenten uit te voeren met zilverjodide. Op 24 juni 1831 schrijft Niépce dat hij meteen is begonnen, maar dat hij er geen heil in ziet omdat hij dezelfde experimenten al in 1816 heeft uitgevoerd en er destijds mee is gestopt. Op 8 november 1831 schrijft Niépce dat hij de experimenten heeft uitgevoerd met precies hetzelfde resultaat als lang geleden en dat hij het jammer van zijn tijd heeft gevonden om hetzelfde nu weer te doen.
- Arago beweert op 19 augustus dat bij het procédé van Niépce het resultaat nooit zeker was en dat Louis Daguerre het procédé heeft verbeterd en het "la méthode Niépce perfectionnée" noemde. Het werkte met het residu dat resteert na destillatie van lavendel. Dit is het Physautotypie procédé uit 1832. In februari 1830 vindt Daguerre dit residu interessant omdat het op bitumen lijkt. In juni 1830

neemt hij een kleine hoeveelheid mee naar Niépce. Pas in de zomer van 1832 gaat Daguerre een aantal dagen naar Niépce om samen met hem aan het procedé te werken. De Physautotypie is niet veel sneller dan de heliografie, maar het contrast is beter. Het leek al meer op wat later de daguerreotypie ging worden. Het is dus een gezamenlijke vinding die zich tussen heliografie en daguerreotypie in bevindt.

Tot zover de aanpak om de voorstellen door het Franse parlement te krijgen. Terwijl Arago en kompanen hier druk mee bezig zijn, ontplooiën Louis Daguerre en Isidore Niépce, vermoedelijk achter de schermen, nog andere activiteiten.

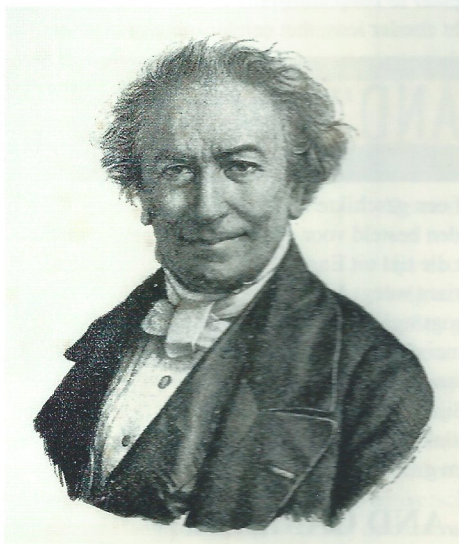
HET ENGELSE PATENT

De laatste zin van Arago's rede van de 19e augustus luidt: "Cette découverte, la France l'a adoptée ; dès le premier moment elle s'est montrée fière de pouvoir en doter libéralement le monde entier." (*Frankrijk heeft deze uitvinding geadopteerd en vanaf het eerste ogenblik is ze [Frankrijk] er trots op om ze vrijgevig te schenken aan de hele wereld.*)

Met het weggeven van deze zeer tot de verbeelding sprekende ontdekking hoopt Frankrijk internationaal goede sier te maken. Deze oppepper van de nationale trots is voor de politici een belangrijke reden om in te stemmen met de toekenning van de staatspensioenen. Een financieel voordeel voor de staat is er immers niet. Voor Arago zelf is het daadwerkelijk weggeven eveneens een pluim op de hoed, want hij heeft al vanaf de eerste rede op 7 januari 1839 verkondigd dat Frankrijk de vinding aan de hele wereld zou moeten schenken.

Ik kan me voorstellen dat de heren politici 'not amused' waren toen ze hoorden dat Louis Daguerre en Isidore Niépce vlak voor de 19e augustus toch een patent hebben aangevraagd in Engeland. Arago is tegenstander van patenteren omdat het gewin van uitvindingen dan slechts terecht komt bij een selecte groep en niet de hele bevolking ervan profiteert.

Aanvankelijk wil Daguerre niets weten van extra financieel gewin. In april 1839 bezoekt de Berlijnse kunsthandelaar Louis Friedrich Sachse de werkplaats van Daguerre en stelt hem voor om de uitvinding in de Duitse landen te exploiteren.

Louis gaat daar niet op in omdat hij in onderhandeling is met de Franse staat. Samuel Morse stuurt Daguerre op 20 mei een brief met het voorstel dat de Franse regering het daguerreotypie-procedé na toekenning van het pensioen nog een halfjaar tot een jaar geheim houdt, zodat Daguerre zijn foto's gedurende die tijd tentoon kan stellen en er op die manier nog aan verdienen. Ook hier gaat Louis niet op in.

Marcellin Jobard. Afbeelding uit: *Brevets d'invention / Henri Raclot. Brussel, Imprimerie des Travaux publics, 1897. Deel 5.*

Dan verschijnt Jean Baptiste Ambroise Marcellin Jobard (1792-1861), een tot Belg genaturaliseerde Fransman. Hij is lithograaf, journalist, kranteneigenaar, uitvinder en een groot voorstander van bescherming van intellectueel eigendom. Jobard maakt vermoedelijk kennis met Daguerre tijdens een bezoek aan diens werkplaats rond februari 1839. Wie met het voorstel komt om de daguerreotypie nog snel in Engeland te patenteren weet ik niet, maar Jobard, Isidore Niépce en mevrouw Daguerre zijn er voorstander van. Op 1 juni 1839 engageren Daguerre en Isidore de Engelse octrooigemachtigde Miles Berry, met als doel om een patent te nemen voor 'Engeland, Wales, Berwick-upon Tweed en alle koloniën en plantages in het buitenland'. In hoeverre Louis Daguerre nog twijfelt over een Engels patent is niet echt duidelijk. Volgens een paar bronnen proberen Jobard, Isidore, ene baron Dupotef en mevrouw Daguerre eind juni of begin juli om Louis over de streep te trekken. Alle argumenten schuift hij echter terzijde vanwege het voorname van de Franse staat om de uitvinding aan de wereld te schenken. Overtuigd van de zinloosheid van verdere pogingen keert Jobard terug naar Brussel. Ken-

nelijk probeert Isidore het een paar dagen laten nog eens en brengt Daguerre naar patent-advocaat Antoine Perpigna, die hem is aanbevolen door Jobard. Ter plekke wordt besloten om toch werk van te maken van de patentering en Berry krijgt op of rond 15 juli de opdracht om hare majesteit onmiddellijk te verzoeken het patent toe te kennen. De aanvraag wordt geaccepteerd op 14 augustus 1839 onder nummer 8194: 'Specification of the Patent granted to Miles Berry, of Chancery Lane, in the County of Middlesex, Patent Agent, for a New or Improved Method of Obtaining the Spontaneous Re-production of all the Images received in the Focus of the Camera Obscura. — Sealed August 14, 1839.' Dit is vijf dagen vóórdat het procedé bekend wordt gemaakt in Parijs en dus maar net op tijd. Na zes maanden, op 14 februari 1840, wordt de volledige specificatie van het patent formeel ingeschreven, waarmee het wettelijke proces is afgerond.

Door de Engelse wetgeving is Berry formeel de eerste en echte uitvinder en importeur van de uitvinding en de enige die het toepast in Engeland, Wales, de stad Berwick upon Tweed en alle kroonkoloniën en plantages in het buitenland.

In werkelijkheid is hij de agent voor Daguerre en Niépce en werkt op basis van een salaris of commissie.

Of de aanloop naar de aanvraag feitelijk zo is verlopen durf ik niet te zeggen. De informatie is deels afkomstig van Jobard en hij schuwt niet om de werkelijkheid bij te kleuren. Dit blijkt in elk geval uit zijn pogingen om Daguerre neer te zetten als een kunstenaar die absoluut geen interesse heeft in geld: *Dhr. Daguerre, zoals we al gezegd hebben, is een kunstenaar in de waarste zin van het woord, hij is noch financier, noch koopman, noch industrieel. Financiële zaken staan hem helemaal tegen* De onwaarheid van deze bewering is gemakkelijk aan te tonen. We hoeven maar naar het (aanvankelijke) succes van het Diorama, zijn adviezen aan Nicéphore Niépce en zijn handelwijze rond de verkoop van het daguerreotypieprocedé te kijken. Ik vermoed dat Louis Daguerre niet graag bekend wilde staan als hebzuchtig en dat de uitspraken van Jobard bedoeld waren om de imagoschade te beperken.

Na de patentering in Engeland zouden licenties verkocht kunnen worden, maar blijkbaar hebben de uitvinders andere plannen, want op 19 februari 1840 sluiten Louis Daguerre en Isidore Niépce een overeenkomst met Elzeard Désiré Létault. Die moet als hun speciale vertegenwoordiger proberen om het patent te verkopen aan een Britse publieke instelling of aan de regering. De richtprijs is 100.000 frank, maar Létault ontvangt een extra beloning als hij de uitvinding voor een hoger bedrag kan verkopen. Ik neem aan dat hij in Engeland contact opneemt met Miles Berry. Die schrijft op 30 maart 1840 namens Daguerre en Niépce aan de "Board of the Treasury", zeg maar het Britse Ministerie van Financiën, met de vraag of de regering het patentrecht wil kopen, om het vervolgens aan heel het volk vrij beschikbaar te stellen, zodat de uitvinding niet gebonden is aan individuele belangen. De volgende dag neemt het ministerie het besluit om de aanvrager ervan in kennis te stellen dat het parlement geen fondsen aan het ministerie beschikbaar heeft gesteld waaruit het ministerie de aankoop zou kunnen financieren. Op 3 april wordt dit schriftelijk aan Berry megedeeld. Létault had tijd tot 15 april 1840 om het patent te verkopen, maar hij keert al eerder terug naar Frankrijk, zonder te zijn geslaagd. Daarmee is het plannetje mislukt en zijn de patenthouders genoodzaakt om licenties te slijten.

In het vijfde en laatste deel behandel ik de reactie van Isidore Niépce op het vermeende onrecht dat zijn vader en hem door Daguerre en Arago is aangedaan.

BRONNEN

Belangrijkste bronnen naast de eerder genoemde:

- L.J.M. Daguerre : the history of the Diorama and the daguerreotype / Helmut and Alison Gernsheim. 2nd rev. ed., 1968
- The daguerreotype, the British government and the Royal Society [plus addendum] / R. Derek Wood. http://www.midley.co.uk/midley_pdfs/Patent_Gov_RS.pdf
- A State Pension for Daguerre / R. Derek Wood. *Annals of Science*, September 1997 (Vol 54, No.5, pp. 489-506)
- The repertory of patent inventions... ser. 4 vol XIII, jan-jun 1840
- J.B.A.M. JOBARD (1792-1861) / Thèse présentée par Marie-Christine Claes. Katholieke Universiteit Leuven, 2006-2007.
- 'Beard Patentee' : Daguerreotype Property and Authorship / Steve Edwards. *Oxford Art J* (2013) 36 (3): 369-394
- Arago, l'invention de la photographie et le politique / Anne McCauley. In: *Études photographiques*, 2 mei 1997. <http://journals.openedition.org/etudesphotographiques/125>
- History and evolution of photography / Mark Osterman, Grant Romer. George Eastman House International Museum of Photography and Film. <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Osterman-Romer-history-of-photography-ex.pdf>